

FİLİZ KİTABEVİ

Prof. Dr. Mustafa DURAL

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

TÜRK ÖZEL HUKUKU

Cilt II

Kişiler Hukuku

Gerçek ve Tüzel Kişiler

25. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Ekim 2025

ISBN: 978-625-5697-29-5

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

YİRMİBEŞİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basılarda olduğu gibi bu basıda da kitabın bütünü gözden geçirilerek, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarındaki gelişmeler değerlendirilmiştir.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için çalışma arkadaşım Araş. Gör. Fatih İsaogulları ile Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Gülgonca Çarpık'a teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2025

ONYEDİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kişiler Hukuku kitabının 17. Basısı Hocam Prof. Dr. Mustafa Dural'ın vefatının ardından yayınlanan ilk basıdır. Türk Özel Hukuku serisinin diğer kitapları (Temel Kavramlar, Aile Hukuku, Miras Hukuku) gibi Kişiler Hukuku kitabı da hocam Prof. Dural'ın teşviki ile, kendisinin “Gerçek Kişiler” kitabına tarafımdan yazılan “Tüzel Kişiler” bölümünün eklenmesi ile oluşmuştur. Bu basıda, kitabın gerçek kişiler bölümü de tarafımdan gözden geçirilmiş, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarında meydana gelen gelişmeler işlenmiştir. Ancak, kural olarak metnin içeriğine müdahale edilmemiştir. Dolayısıyla, kişiler hukuku kitabının “gerçek kişiler” bölümü Dural kitabı olarak kalacaktır.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için Araş. Gör. Fatih Duran'a ve Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Zeynep Oruç Tatlı'ya teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2016

ONALTINCI BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basılarda olduğu gibi, bu basıda da mevzuat ve yargı kararlarındaki gelişmeler dikkate alınmıştır. Kitabın yayıma hazırlanmasındaki katkısı için Araş. Gör. Esma Elif Şafak'a teşekkür ederiz. Filiz Kitabevi çalışanlarına ve özellikle Zeynep Oruç Tatlı'ya her zaman olduğu gibi kitabın bu basısındaki desteği için de ayrıca teşekkür ediyoruz.

*Prof. Dr. Mustafa DURAL
İstanbul 2015*

İÇİNDEKİLER

Yirmibeşinci basıya önsöz	V
Kısaltmalar cetveli	XXVII
Bibliyografya	XXIX

BİRİNCİ KISIM GERÇEK KİŞİLER

1. GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER.....	5
1.1. Kişiler Hukukunun konusu	5
1.2. Kişi ve kişilik kavramı	5
1.2.1. Kişi kavramı ve türleri	5
1.2.1.1. Kişi kavramı	5
1.2.1.2. Kişilerin türleri	7
1.2.1.2.1. Gerçek kişiler	7
1.2.1.2.2. Tüzel kişiler	8
1.2.1. Kişilik kavramı	8
1.3. Kişiler Hukukunun Medenî Kanundaki yeri ve sistematigi	10
1.4. Kişiler Hukukunun temel ilkeleri	11
1.4.1. Eşitlik ilkesi	11
1.4.2. Özgürlük ilkesi	13
1.4.3. Kişiliğe saygı ve kişiliğin korunması	13

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİ

2. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI.....	17
2.1. Tam doğum	17
2.2. Sağ doğum	17
2.3. Kişiliğin kazanılması için, doğan çocuğun insan biçiminde olması gerekir mi?	19
2.4. Doğumun ispatı	20
2.5. Ceninin durumu	20
2.6. Henüz ana rahmine düşmemiş olanların durumu	22
3. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ.....	23

3.1. Genel olarak	23
3.2. Ölüm	23
3.2.1. Ölümün saptanması	23
3.2.1.1. Biyolojik ölüm	24
3.2.1.2. Beyinsel ölüm	24
3.2.2. Ölümün ispatı	26
3.2.2.1. İspat yükü	26
3.2.2.2. İspat araçları	26
3.2.2.2.1. Kişisel durum (şahsî hâl) kütükleri	26
3.2.2.2.2. Karineler	26
3.2.2.2.2.1. Ölüm karinesi	26
3.2.2.2.2.2. Birlikte ölüm karinesi	28
3.2.3. Cesedin durumu	28
3.3. Gaiplik (kişiliğin hakim kararı ile sona ermesi)	30
3.3.1. Genel olarak	30
3.3.2. Gaiplik kararının şartları	31
3.3.2.1. Maddî şartlar	31
3.3.2.1.1. Ölüm tehlikesi	31
3.3.2.1.2. Uzun süreden beri haber alınamama	31
3.3.2.1.3. Süre	32
3.3.2.2. Yargılama usulü	32
3.3.2.2.1. Gaiplik kararı almak için mahkemeye başvurmaya yetkili kişiler	32
3.3.2.2.2. Gaiplik kararı vermeye yetkili mahkeme	33
3.3.2.2.3. İlân	33
3.3.2.2.4. İlânın sonuçları	33
3.3.3. Gaiplik kararının sonuçları	34

İKİNCİ BÖLÜM KİŞİNİN EHLİYETLERİ

4. HAK EHLİYETİ.....	39
4.1. Hak ehliyeti kavramı	39
4.2. Hak ehliyetinin temel ilkeleri	39
4.2.1. Genellik	39
4.2.2. Eşitlik	40
4.3. Hak ehliyetine getirilen farklılıklar	40
4.3.1. Hak ehliyetine kanun tarafından getirilen farklılıklar	41
a) Evlenme	41
b) Evlât edinme	41
c) Vasiyetname ve miras sözleşmesi yapma	41

d) Kefil olma, vakıf kurma, önemli bağışlamada bulunma	42
e) Vasi olabilme	42
f) Din seçme	42
g) Evlenme yasağı	42
h) Kocasının soyadını taşıma zorunluluğu	43
i) Evlilik içinde doğan çocuğun babanın soyadını taşıması	43
j) Velayet ve vesayetden doğan farklar	44
k) Mirasçılıktan doğan farklar	45
l) Şeref ve haysiyetsizlikten doğan farklılıklar	45
m) Akıl hastalığı	45
n) Yabancılık	45
o) Dernek kurabilme ve derneğe üye olabilme	46
4.3.2. Hâkim tarafından farklılık yaratılması	46
5. FİİL EHLİYETİ	47
5.1. Kavram	47
5.2. Hak ehliyetinden farkı	48
5.3. Fiil ehliyetinin türleri	50
5.3.1. Hukukî işlem ehliyeti	50
5.3.2. Hukuka aykırı fiillerden sorumlu olma	52
5.4. Fiil ehliyetinin şartları	52
5.4.1. Erginlik	53
5.4.1.1. Kavram	52
5.4.1.2. Erginliğin türleri	53
5.4.1.2.1. Yasal erginlik	53
5.4.1.2.2. Evlenmeyle kazanılan erginlik	53
5.4.1.2.3. Ergin kılınma (hâkim kararıyla kazanılan erginlik, kazai rüşd)	55
5.4.1.2.3.1. Onbeş yaşın tamamlanması	55
5.4.1.2.3.2. Küçüğün isteği	55
5.4.1.2.3.3. Yasal temsilcinin katılması	56
5.4.1.2.3.4. Küçüğün çıkarlarının gözetilmesi	56
5.4.1.2.3.5. Kararın ilânı	57
5.4.2. Ayırt etme gücü (temyiz kudreti)	57
5.4.2.1. Kavram	57
5.4.2.2. Ayırt etme gücünü ortadan kaldıran haller	58
5.4.2.2.1. Yaş küçüklüğü	58
5.4.2.2.2. Akıl hastalığı	59
5.4.2.2.3. Akıl zayıflığı	60
5.4.2.2.4. Sarhoşluk	60
5.4.2.2.5. Diğer sebepler	60
5.4.2.3. Ayırt etme gücünün nisbiliği	60

5.4.2.4. Ayırt etme gücünün karine oluşu	61
5.4.3. Kısıtlı olmama	62
a) Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	63
b) Savurganlık, alkol ya da uyuşturucu madde alışkanlığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim (MK 406)	63
c) Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet (MK 407)	64
d) İlgilinin talebi	64
6. FİİL EHLİYETİ YÖNÜNDEN KİŞİLERİN AYIRIMI	65
6.1. Giriş	65
6.2. Ehliyetliler	65
6.2.1. Genel kural	65
6.2.2. Yasal danışman atanmasının fiil ehliyetine etkisi	65
a) Oy (katılma) danışmanlığı	67
b) Yönetim (idare) müşavirliği	67
c) Karma yasal danışmanlık	68
6.3. Tam ehliyetsizler	69
6.3.1. Genel bilgi	69
6.3.2. İşlem ehliyetsizliği	69
6.3.2.1. Ana kural	69
6.3.2.2. İstisnalar	71
6.3.2.2.1. Hukukî işlem dışı haller	71
6.3.2.2.2. Dürüstlük kuralından doğan istisna	72
6.3.2.2.3. Evlenme	74
6.3.2.2.4. Ölümüne bağlı tasarruflar	74
6.3.3. Tam ehliyetsizlerin hukuka aykırı fiillerden sorumlulukları	75
6.3.3.1. Ana kural	75
6.3.3.2. İstisnalar	75
6.3.3.2.1. Kusursuz sorumluluk halleri	75
6.3.3.2.2. Hakkaniyet sorumluluğu	75
6.3.3.2.3. Ayırt etme gücünün geçici olarak kaybindan sorumluluk	76
6.3.4. Sebepsiz zenginleşme	77
6.3.5. Tam ehliyetsizlerin temsili	78
6.3.5.1. Ana kural	78
6.3.5.2. Ana kuralın istisnaları: Yasak işlemler	78
6.3.6. Özel olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	78
6.4. Sınırlı ehliyetsizler	84
6.4.1. Genel olarak	84
6.4.2. Ana kural: Sınırlı ehliyetsizin yapacağı işleme yasal temsilcinin katılması zorunluluğu	85

6.4.2.1. Genel olarak	85
6.4.2.2. Yasal temsilcinin rızasını açıklaması	86
6.4.2.2.1. Rızayı gösterecek kişi	86
6.4.2.2.2. Rızanın açıklanmasının özellikleri	87
6.4.2.3. İşlemin geçersiz olmasının sonuçları	90
6.4.2.4. Üçüncü kişinin iyiniyetinin etkisi	91
6.4.3. Ana kuralın istisnası: Sınırlı ehliyetsizin tek başına yapabileceği işlemler	91
6.4.3.1. Karşılıksız kazandırmalar	91
6.4.3.2. Kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklar	93
6.4.3.3. Sınırlı ehliyetsizin temsilci olarak işlem yapması	94
6.4.4. Sınırlı ehliyetsizin hukuka aykırı fiillerden sorumluluğu	94
6.4.5. Ehliyetin genişletildiği haller	95
6.4.6. Yasak işlemler	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KİŞİLİK HAKKI

7. KİŞİLİK HAKKI-KİŞİNİN KORUNMAYA DEĞER VARLIKLARI VE KİŞİNİN KORUNMASI	99
7.1. Genel bilgiler ve tanım	99
7.1.1. Genel bilgiler	99
7.1.2. Tanım	99
7.2. Kişinin hakkının İsviçre/Türk Hukukunda düzenleniş biçimi	100
7.3. Kişilik hakkının nitelikleri	103
7.4. Kişisel varlıkların başlıcaları	104
7.4.1. Hayat, sağlık ve vücut tamlığı	104
7.4.1.1 Genel olarak	104
7.4.1.2 Tıbbî müdahaleler	106
7.4.1.3 Organ ve doku aktarması	114
7.4.1.3.1. Genel olarak	114
7.4.1.3.2. Yaşayan kişilerden organ(ve doku) nakli	115
7.4.1.3.3. Cesetten organ nakli	119
7.4.1.4. Cinsî hayat ve üreme fonksiyonuna müdahaleler	120
7.4.1.5. Cinsiyet değişiklikleri	123
7.4.2. Kişinin şeref ve haysiyeti	131
7.4.2.1. Genel olarak	131
7.4.2.2. Şeref ve haysiyetin ihlali	132
7.4.2.3. Şeref ve haysiyete müdahale ve basın	133
7.4.3. Kişinin hayat alanı	138
7.4.3.1. Genel olarak	138

7.4.3.2. Kişinin hayat alanları	139
7.4.3.2.1. Kamuya açık alan	139
7.4.3.2.2. Özel alan	139
7.4.3.2.3. Gizlilik alanı	139
7.4.3.3. Kişinin hayatının özel ve gizlilik alanına müdahaleler	140
7.4.3.3.1. Ana kural	140
7.4.3.3.2. Kişinin özel ya da gizlilik alanına müdahalenin hukuka uygunluk şartları	142
7.4.4. Kişinin resmi üzerindeki hakkı	143
7.4.4.1. Genel olarak	143
7.4.4.2. Kişinin resminin yayınlanmasının hukuka uygun olduğu hâller	144
7.4.5. Kişinin, meslek, sanat ve ticaret hayatında (kişiliğin) korunması	145
7.5. Kişiliğin korunması	149
7.5.1. Genel olarak	149
7.5.2. Kişiliğin hukuki işlem sonucu olan tecavüzlere karşı korunması	149
7.5.2.1. Ana kural	149
7.5.2.1.1. Hak ehliyeti yönünden	150
7.5.2.1.2. Fiil ehliyeti yönünden	150
7.5.2.1.3. Özgürlükler yönünden	151
7.5.2.2. Ana kuralın istisnası	152
7.5.3. Kişinin sözleşme dışı saldırılara karşı korunması	152
7.5.3.1. Genel olarak	152
7.5.3.2. İlke: Tecavüzün hukuka aykırı olması	153
7.5.3.3. Hukuka aykırılığı gideren haller (hukuka uygunluk sebepleri).....	153
7.5.3.3.1. Kişiliğine müdahale edilenin (kişilik hakkı zedelenenin) rızası	153
7.5.3.3.2. (Daha) Üstün özel yarar	154
7.5.3.3.3. Üstün kamu yararı	156
7.5.3.3.4. Kanunun verdiği yetki	156
7.5.4. Kişiliğe tecavüz halinde tanınan davalar	156
7.5.4.1. Durdurma davası	156
7.5.4.2. Önleme davası	157
7.5.4.3. Hukuka aykırılığın tespiti davası	159
7.5.4.4. Vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan dava	160
7.5.4.5. Maddî tazminat davası	162
7.5.4.6. Manevî tazminat davası	162

7.5.4.6.1. Genel açıklamalar	162
7.5.4.6.2. Manevî tazminat hakkının hayatta devri ve mirasçılara intikali	165
7.5.5. Kişiliği koruyan davalarda yetkili mahkeme	167
7.5.6. Özel olarak cevap ve düzeltme hakkı	167
8. KİŞİLERİN ADI	169
8.1. Tanım ve genel bilgiler	169
8.2. Adın türleri	169
8.2.1. Kullanılması zorunlu olan haklar	169
8.2.1.1. Özad	169
8.2.1.2. Soyadı	170
8.2.2. Kullanılması zorunlu olmayan adlar	170
8.2.2.1. Müstear ad	170
8.2.2.2. Lakap	171
8.3. Adın görevleri	171
8.3.1. Belirtme	171
8.3.1.1. Ayırma yoluyla	171
8.3.1.2. Bağlama yoluyla	171
8.3.1.3. Nitelendirme yoluyla	171
8.3.2. Düzen sağlama	172
8.3.3. Birlik yaratma	172
8.4. Adın kazanılması	172
8.4.1. Özadın kazanılması	172
8.4.2. Soyadının kazanılması	173
8.4.2.1. Soybağı yoluyla	173
8.4.2.1.1. Ana ve babası evli olan çocuklar	173
8.4.2.1.2. Anası babası evli olmayan çocuklar	175
8.4.2.1.3. Evlat edinme yoluyla	177
8.4.2.2. Evlenme yoluyla	177
8.4.2.2.1 22.02.2023 tarihinden önce gerçekleşen evliliklerde	177
8.4.2.2.2 28.01.2024 tarihinden sonra gerçekleşen evliliklerde	178
8.4.2.2.3 Boşanmanın evlenme yoluyla kazanılan soyadına etkisi.....	180
8.4.2.3. İdari yolla	181
8.4.3. Müstear adın kazanılması	181
8.4.4. Lakabın kazanılması	181
8.5. Adın korunması	181

8.5.1. Genel olarak	181
8.5.2. Adın korunduğu haller	182
8.5.2.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması	182
8.5.2.2. Adın haksız kullanılması	182
8.5.3. Adı koruyan davalar	183
8.5.3.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması halinde açılacak dava	183
8.5.3.2. Adın haksız kullanılması halinde açılacak davalar	183
8.5.3.2.1. Durdurma davası	183
8.5.3.2.2. Önleme davası	183
8.5.3.2.3. Maddî tazminat davası	183
8.5.3.2.4. Manevî tazminat davası	183
8.6. Adın değiştirilmesi	184
8.6.1. Ana kural: Adın değişmezliği	184
8.6.2. Adın değiştirilmesine imkân veren haklı sebepler	184
8.6.2.1. Kişisel sebepler	184
8.6.2.2. Aile ilişkilerinden doğan sebepler	184
8.6.2.3. Ticarî faaliyete ilişkin sebepler	185
8.6.2.4. Diğer sebepler	185
8.6.3. Adın değiştirilmesinde usul	185
8.6.3.1. Yetkili ve görevli mahkeme	185
8.6.3.2. Davacı	186
8.6.3.3. Davaya katılacak kişiler	187
8.6.3.4. Kayıt	187
8.6.4. Adın değiştirilmesine itiraz	187
8.6.5. Adın değiştirilmesinin sonuçları	187
8.6.6. Nüfus Hizmetleri Kanunu Geçici m. 8 düzenlemesi	187

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİNİN DİĞER KİŞİLERLE VE YERLE İLİŞKİSİ

(Hısımlık ve İkametgâh)

9. HISIMLIK	191
9.1. Hısımlık kavramı ve türleri	191
9.1.1. Kavram	191
9.1.2. Türleri	191
9.2. Kan hısımlığı	191
9.2.1. Tanım	191
9.2.2. Kan hısımlığının türleri	191
9.2.2.1. Üstsoy-altsoy hısımlığı	191
9.2.2.2. Yansoy hısımlığı	192

9.2.3. Kan hısımlığının derecesi	193
9.2.4. Kan hısımlığının önemi	193
9.3. Kayın hısımlığı	194
9.3.1. Genel açıklama	194
9.3.2. Kayın hısımlığının kurulması	194
9.3.3. Kayın hısımlığının türleri	195
9.3.4. Kayın hısımlığının derecesi	195
9.3.5. Kayın hısımlığının önemi	196
9.4. Evlât edinmeden doğan hısımlık	196
10. YERLEŞİM YERİ.....	197
10.1. Genel olarak	197
10.2. Yerleşim yerinin tanımı ve yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	197
10.2.1. Tanım	197
10.2.2. Yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	198
10.2.2.1. Yerleşim yerinin tekliği ilkesi	198
10.2.2.2. Yerleşim yerinin zorunluluğu ilkesi	199
10.2.2.3. Yerleşim yerinin sürekliliği ilkesi	199
10.3. Yerleşim yerinin türleri	199
10.3.1. Bağımsız yerleşim yeri	199
10.3.1.1. Sürekli olarak oturma	200
10.3.1.2. Yerleşme (oturma) niyeti	200
10.3.2. Yasal yerleşim yeri (bağımsız olmayan yerleşim yeri)	201
10.3.2.1. Velâyet altındaki çocuklar	201
10.3.2.2. Vesayet altındaki kişiler	202

BEŞİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL DURUM SİCİLİ

(Şekli Kişiler Hukuku)

11. KİŞİSEL DURUM SİCİLİ.....	205
11.1. Genel olarak	205
11.2. Nüfus işleri örgütü	205
11.2.1. Merkez örgütü	205
11.2.2. Taşra örgütü	205
11.2.2.1. İller	205
11.2.2.2. İlçeler	206
11.3. Nüfus kütüklerinin tutulması ve kütüklerin yanlış tutulmasından doğan sorumluluk	206
11.3.1. Nüfus kütüklerinin tutulması	206
11.3.2. Nüfus kütüklerinin yanlış tutulmasından doğan hukukî sorumluluk	206

11.4. Kişisel durum siciline ilişkin genel ilkeler	206
11.4.1. Sicilin bütünlüğü	206
11.4.2. Nüfus kayıtlarının incelenmesi	206
11.4.3. Nüfus kayıtlarının ispat gücü	207
11.5. Nüfus kütüklerinin türleri	208
11.5.1. Doğum kütüğü	208
11.5.2. Ölüm kütüğü ve gaiplik	209
11.5.3. Yer değiştirme	209
11.5.4. Aile kütüğü	209
11.5.5. Evlenme kütüğü	210
11.5.6. Boşanma ve evliliğin iptali kütüğü	210
11.5.7. Tanıma evlât edinme kütüğü	210
11.6. Nüfus kayıtlarının ve kayıtlardaki maddî hataların düzeltilmesi ve iptali	211
11.6.1. Nüfus kayıtlarının düzeltilmesi	211
11.6.2. Maddî hataların düzeltilmesi	211
11.7. Nüfus kayıtlarının iptali	212

İKİNCİ KISIM TÜZEL KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM TÜZEL KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

1. TÜZEL KİŞİ KAVRAMI	217
1.1. Kavram	217
1.2. Tüzel kişi kavramının içeriğindeki zorunlu unsurlar	217
1.2.1. Sürekli amaç unsuru	217
1.2.2. Örgütlenme unsuru	219
1.2.3. Hukuk düzeninin tüzel kişiliği tanınması: Sınırlı sayı ilkesi	220
1.3. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması	221
1.4. Tüzel kişilere ilişkin mevzuat	224
1.4.1. Genel olarak	224
1.4.2. Dernekler Hukuku Mevzuatı	224
1.4.2.1. Kanunlar	224
1.4.2.2. Yönetmelikler ve Tebliğler	225
1.4.3. Vakıflar Hukuku Mevzuatı	225
1.4.3.1. Medeni Kanundan Önce Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	225
1.4.3.2. Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	225
2. TÜZEL KİŞİLERİN TARİHSEL TEMELLERİ	226

3. TÜZEL KİŞİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN TEORİLER.....	230
3.1. Varsayım teorisi	230
3.2. Gerçeklik teorisi	231
3.3. Teorilerin bugünkü hukukumuz açısından anlamı	231
4. TÜZEL KİŞİLERİN ÇEŞİTLERİ.....	233
4.1. Kamu hukuku tüzel kişileri	233
4.2. Özel hukuk tüzel kişileri	235
4.3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri	239
5. TÜZEL KİŞİLERİN KURULUŞUNA İLİŞKİN TEMEL İLKELER.....	242
5.1. Çeşitli kuruluş sistemleri	242
5.1.1. Serbest kuruluş sistemi	242
5.1.2. Tescil sistemi	243
5.1.3. İzin sistemi	243
5.2. Hukukumuzda tüzel kişilerin kuruluşunda geçerli olan sistem	244
5.3. Kuruluş aşamasındaki hukuka aykırılıkların etkisi: Tüzel kişiliğin kazanılamadığı haller	247
5.3.1. Genel olarak	247
5.3.2. Kuruluş aşamasında amacın hukuka veya ahlâka aykırı olmasının özelliği	248
5.3.3. Tüzel kişilik kazanılamamasının sonuçları	249
6. TÜZEL KİŞİLERİN HAK EHLİYETİ.....	251
6.1. Kural: Tüzel kişilerin tam hak ehliyetine sahip olması	251
6.2. Tüzel kişilerin yararlanamayacakları haklar	252
6.3. Sadece tüzel kişilerin yararlanabileceği haklar	254
6.4. Tüzel kişilerin yararlanmasının özellik arz ettiği ve tüzel kişilerin yararlanıp yararlanamayacağına tereddüt duyulan haklar	254
6.5. Tüzel kişilerin hak ehliyetinin amaçları ile sınırlı olup olmadığı sorunu: Tüzel kişilerde ultra vires ilkesi geçerli midir?	257
7. TÜZEL KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ	259
7.1. Fiil ehliyetinin kazanılması: Tüzel kişinin zorunlu organlarını oluşturması	259
7.2. Tüzel kişinin organsız kalmasının etkisi	260
7.3. Tüzel kişilerde organ kavramı ve organın niteliği; organ türleri	260
7.3.1. Organ kavramı ve organın niteliği	260
7.3.2. Organ sıfatının kazanılması	261
7.3.3. Tüzel kişi ile organ arasındaki hukuki ilişkinin niteliği	263
7.3.4. Organ türleri	263
7.3.4.1. Organın kanunda öngörülmüş olup olmamasına göre: Zorunlu organlar-İsteğe bağlı (ihtiyari) organlar	264
7.3.4.2. İşlevleri açısından: Karar organı-Yürütme organı	264

7.3.4.3. Faaliyet alanları açısından: İç organ-Dış organ	265
7.3.4.4. Organı oluşturanların sayısına göre: Fert organ-Kurul organ	265
7.4. Tüzel kişilerin fiil ehliyetinin kapsamı	265
7.4.1. Organın hukuki işlemleri açısından	265
7.4.2. Organın hukuka aykırı fiilleri açısından	268
7.4.2.1. Organın borca aykırı davranışından sorumluluk	268
7.4.2.2. Organın haksız fiilinden sorumluluk	269
7.4.3. Tüzel kişinin yardımcı şahıslarının durumu	270
8. TÜZEL KİŞİNİN YERLEŞİM YERİ (İKAMETGÂHI)	271
9. TÜZEL KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ	273
9.1. Tüzel kişiliğin sona erme sebeplerine genel bakış	273
9.2. Sona eren tüzel kişinin malvarlığının tasfiyesi	273
9.3. Tasfiye sonucunda kalan malvarlığının tahsisi	275

İKİNCİ BÖLÜM DERNEKLER

1. DERNEK KAVRAMI	281
2. DERNEK TÜRLERİ	283
2.1. Sahip oldukları ayrıcalıklar açısından: Alelade dernekler-Kamu yararına çalışan dernekler	283
2.1.1. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması	283
2.1.2. Kamu yararına çalışan derneklere tanınan ayrıcalıklar	285
2.1.3. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kaybı	286
2.1.4. Yöneticilerin görevden alınması	286
2.2. Amacına ulaşmak için elde ettikleri gelirler açısından: Ticari işletme işleten ve işletmeyen dernekler	287
2.3. Kurucuları açısından: Dar anlamda dernek-Dernek birlikleri: Üst Kuruluşlar	289
2.4. Çocuk dernekleri	290
2.5. Dernekler Kanunu m. 2/f. 'de yer verilen "Plâtform" kavramı	290
2.6. Spor Kulüpleri	291
3. DERNEĞİN KURULUŞU	292
3.1. Genel Olarak	292
3.2. Dernek kurma işleminin hukuki niteliği	293
3.3. Dernek tüzüğünün içeriği	294
3.4. Tüzel kişilik kazanılabilmesi için dernek tüzüğünün idareye verilmesi	296
3.5. Derneğin tüzel kişilik kazanması açısından etkili olmayan düzen hükümleri: Tüzüğün incelenmesi ve ilânı; dernekler kütüğüne kayıt	296
3.6. Kurucu üye olabilme şartları	298

3.6.1. Dernek kurma işleminde ehliyet şartı	298
3.6.2. Dernek kurma işleminde özel olarak aranan şartlar	299
3.6.3. Yabancıların kurucu üye olabilme şartları	299
4. DERNEĞİN AMACI	300
4.1. Kavram	300
4.2. Amacın hukuka aykırı nitelik taşınamaması	302
4.2.1. Amacın kanuna, ahlâk ve adaba aykırı ve imkânsız olmaması	302
4.2.2. Derneğin amacının Dernekler Kanununda özel olarak belirtilen yasak amaçlardan olmaması	302
4.2.3. İzne bağlı amaçlar	303
4.3. Amacın değiştirilmesi	303
5. DERNEK ÜYELİĞİ	304
5.1. Üye ve üyelik kavramları	304
5.2. Dernek üyeliğinin kazanılması	305
5.3. Dernek üyesi olabilme şartları	308
5.3.1. Ehliyet şartı	308
5.3.2. Kanunda aranan diğer şartlar	309
5.3.2.1. Yabancıların derneklere üyeliği açısından	309
5.3.3. Dernek tüzüğünde öngörülen şartlar	309
5.4. Üyelik sözleşmesinin geçersizliği	309
5.4.1. Üyelik sözleşmesinin kesin hükümsüzlüğü	310
5.4.2. Üyelik sözleşmesinin iptal edilebilirliği	310
5.5. Üyelik ilişkisinin sona ermesi	311
5.5.1. Üyelik ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi	312
5.5.2. Üyelikten çıkma (istifa)	313
5.5.3. Üyelikten çıkarma (ihraç)	314
5.5.3.1. Hukuki niteliği	314
5.5.3.2. Yetkili organ	315
5.5.3.3. Çıkarma sebepleri	315
5.5.3.3.1. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmesi	316
5.5.3.3.2. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmemesi	316
5.5.3.3.3. Haklı sebeple çıkarma	316
5.5.3.4. Üyenin çıkarma kararına itirazı	317
5.5.3.4.1. Çıkarma sebeplerinin tüzükte düzenlendiği durumda	317
5.5.3.4.2. Haklı sebeple çıkarmada	318
5.5.3.4.3. Üyenin çıkarma kararına itiraz usulü	318

5.5.3.5. Üyeliğinin sona ermesinin sonuçları	319
5.6. Üyelik hak ve yükümlülükleri	320
5.6.1. Üyelik hakları	320
5.6.1.1. Genel bakış	320
5.6.1.2. Katılma hakları	320
5.6.1.3. Yararlanma hakları	322
5.6.1.4. Korunma hakları	322
5.6.2. Üyelik yükümlülükleri	323
5.6.2.1. Aidat ödeme yükümlülüğü	323
5.6.2.2. Dernek düzenine uyma ve sadakat yükümlülüğü	323
5.6.3. Yükümlülüklerin ihlâlinin sonuçları	324
6. DERNEĞİN ORGANLARI.....	325
6.1. Genel Kurul	325
6.1.1. Kavram	325
6.1.2. Genel kurulun görev ve yetkileri	326
6.1.3. Genel kurulun toplanması	326
6.1.3.1. Olağan genel kurul toplantısı	326
6.1.3.2. Olağanüstü genel kurul toplantısı	327
6.1.4. Çağrı usulü	328
6.1.5. Toplantı yeri	328
6.1.6. Toplantı yeter sayısı	328
6.1.7. Toplantının yapılış usulü	329
6.1.8. Karar yeter sayısı	330
6.1.9. Genel kurul kararlarına itiraz: Genel kurul kararlarının iptali	331
6.1.10. Dernek genel kurul toplantısının ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi	332
6.2. Yönetim kurulu	333
6.2.1. Kuruluşu	333
6.2.2. Görev ve yetkileri	335
6.3. Denetleme kurulu	336
6.3.1. Kuruluşu	336
6.3.2. Görev ve yetkileri	336
7. DERNEKLERİN FAALİYETLERİNİN SINIRLANMASI.....	338
7.1. Genel bakış	338
7.2. Derneklerin faaliyetlerini sınırlayıcı hükümler	338
8. DERNEKLERİN DEVLET TARAFINDAN DENETLENMESİ.....	340
9. DERNEKLERİN İDARİ KARARLA FAALİYETTEN ALIKONULMASI.....	342
10. DERNEĞİN SONA ERMESİ.....	343
10.1. Genel olarak	343
10.2. Derneğin kendiliğinden sona ermesi (derneğin ifisahı)	343

10.2.1. Derneğin aciz haline düşmesi	343
10.2.2. Yönetim kurulunun tüzüğe göre kurulmasına imkân kalmaması	343
10.2.3. Gerekli yeter sayının bulunmaması sebebiyle dernek genel kurulu toplantısının ikinci çağrıya rağmen yapılamaması	344
10.2.4. İlk genel kurul toplantısının yapılamaması ve zorunlu organların oluşturulamaması	344
10.2.5. Tüzükte öngörülen sürenin dolması	344
10.2.6. Derneğin amacının gerçekleşmesi veya amacın imkânsızlaşması ya da derneğin kuruluş şartlarının kaybetmesi	344
10.3. Derneğin kendini feshetmesi	345
10.4. Derneğin mahkeme kararı ile feshedilmesi	345
10.4.1. Derneğin amacının kanuna veya ahlâka aykırı hale gelmesi	345
10.4.2. Kurulustaki kanuna aykırılık ve eksikliklerin giderilememesi	346
11. SONA ERMENİN SONUÇLARI	347

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VAKIFLAR

1. VAKIF KAVRAMI	351
1.1. Kavram	351
1.2. Vakfın türleri	351
1.2.1. Olağan vakıflar	351
1.2.2. Kamuya yararlı vakıflar	351
1.2.3. Çalıştırılanlara (istihdam edilenlere) ve işçilere (personele) yardım vakıfları	358
1.2.3.1. Tek taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	359
1.2.3.2. İki taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	359
1.2.4. Aile vakıfları	360
1.3. 5737 sayılı Vakıflar Kanununun Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflara ilişkin düzenlemesinin eleştirisi	361
1.3.1. Vakıflar Kanununun vakıfları düzenleme hususundaki genel esasları	361
1.3.2. Vakıflar Kanununda yer alan hükümlerin ortaya çıkardığı aksaklıklar	362
2. VAKFIN KURULUŞU	365
2.1. Vakıf kurma işlemi	365
2.1.1. Vakıf kurma işleminin şekli	365

2.1.2. Vakıf kurma işleminin ehliyet	367
2.1.3. Vakıf senedinin içeriği	367
2.1.4. Vakıf kurma işleminin geri alınması	368
2.2. Vakfın tüzel kişilik kazanması	369
2.2.1. Vakfın tescili	369
2.2.2. Vakfın tescilinin hukuki sonuçları	372
3. VAKIF KURMA İŞLEMİ İLE TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ: VAKIFTA MAL UNSURU	374
3.1. Tahsis edilecek mal varlığı değerleri	374
3.2. Tahsis edilen malvarlığı değerlerinin amacı gerçekleştirmeye yeterli olmaması	375
4. VAKFIN AMACI	377
4.1. Vakfın amacının belirli olması	377
4.2. Vakfın amacının sürekli olması	378
4.3. Vakfın amacının yasak amaçlardan olmaması	378
4.4. Vakfın amacının imkânsız olmaması	378
4.5. Ticari işletme işletmek amacı ile vakıf kurulup kurulamayacağı sorunu	378
5. VAKFIN ÖRGÜTÜ	380
5.1. Vakfın zorunlu organı: Yönetim organı	380
5.2. Yönetim organının görevleri	381
5.3. Vakfın seçimlik organları	382
5.4. Vakıf yöneticilerinin görevden uzaklaştırılmaları ve görevlerinin sona ermesi	383
5.5. Vakıfların şube ve temsilcilik açmasına ilişkin esaslar	384
5.6. Vakıfların uluslararası faaliyette bulunmalarına ilişkin esaslar	385
6. VAKFIN YÖNETİMİNİN ŞEKLİNİN, AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ	386
6.1. Vakfın örgütünün, yönetim şeklinin ve işleyişinin değiştirilmesi	386
6.2. Vakfın amacının değiştirilmesi	386
6.3. Vakfın mallarının değiştirilmesi	387
7. VAKFIN DENETİMİ	389
7.1. Genel olarak	389
7.2. Denetimin kapsamı	390
7.2.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan denetimin kapsamı	390
7.2.2. İç denetimin kapsamı	390
8. VAKIFTAN YARARLANANLARIN HUKUKİ DURUMU	392
9. VAKFIN SONA ERMESİ	393
9.1. Sona erme sebepleri	393

9.2. Vakfın kendiliğinden sona ermesi	393
9.3. Vakfın mahkeme kararı ile sona erdirilmesi	394
9.4. Vakfın, vakıf kuranın alacaklılarının ve saklı pay sahibi mirasçıların itirazı üzerine sona ermesi	394
9.5. Sona ermenin sonuçları	395
9.5.1. Tasfiye	395
9.5.2. Tahsis	395
9.5.3. Vakfın sicil kayıtlarının silinmesi ve ilân	396

KISALTMALAR

ABGB	: Das Allgemeine B�rgerliche Gesetzbuch
AHFD	: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi
Art.	: Artikel
Ay.	: Anayasa
BAGE	: Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichtshofes
Bd.	: Band
Bem.	: Bemerkung
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGHSt.	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
BK.	: Türk Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BVerfGE	: Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichtshofes
c.	: cümle, cilt
Ccf.	: Code Civil Française
CD.	: Ceza Dairesi
CMK.	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
DK.	: Dernekler Kanunu
DMK.	: Devlet Memurları Kanunu
dn.	: Dipnotu
E.	: Esas
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GG	: Grundgesetz
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HHY	: Hasta Hakları YönetmeliĐi
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İbk.	: İçtihadı Birleřtirme Kararı
İc. İf. D.	: İcra İfl�s Dairesi
İc. İf. K.	: İcra İfl�s Kanunu
İHFD	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
İHFM.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar

XXVIII

krş.	: Karşılaştırınız
KTk	: Karayolları Trafik Kanunu
md.	: Madde
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK.	: Türk Medenî Kanunu
MKÖT.	: Medenî Kanun Öntasarısı
N.	: Randnote
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
Nr.	: Numara
OR	: Obligationenrecht
Organ Nakli Kanunu	: Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun
RG.	: Resmî Gazete
RGZ	: Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
RTKYK	: Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
Sİ	: Son İçtihadlar
SJZ	: Schweizerische Juristenzeitung
T	: 1999 tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısı
TEG	: Todeserklärungsgesetz
TK/TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve başkaları
vd.	: ve devamı
Verschg.	: Verschollenheitsgesetz
Vorbem.	: Vorbemerkung
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yön.	: Yönetmelik
ZBJV	: Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins
ZBG	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZSR	: Zeitschrift für Schweizerisches Recht

BİBLİYOGRAFYA

- Akbulut:** Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi, İstanbul 2020.
- Akdemir:** Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası, İstanbul, 2014.
- Akıntürk:** Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku, 6. bası, 2002 İstanbul.
- Akipek/Akıntürk:** Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku, Ankara 1961.
- Akkayan Yıldırım:** “Evlilik Dışı Çocuğun Soyadı ve 02.07.2009 Tarih 2005/114 E. 2009/105 K. Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararının Bu Bağlamda Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, Cilt I, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 69-89.
- Aksoy Dursun:** Eşya Kavramı, İstanbul 2012.
- Aksoy Dursun:** Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi, İstanbul 2021.
- Akünel:** 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun Açısından Hekimin Sorumluluğu Üzerine Düşünceler, Türk Hukukunda Hekimin Sorumluluğu, İstanbul 1983, 19 vd.
- Akünel:** Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul 1995.
- Akünel/Tezel:** Medeni Kanuna Tabi Vakıfların Kuruluş, İşleyiş Ve Gelişimindeki Aksaklık Ve Zorluklar, Türkiye’de Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar Ve Sorunları, İstanbul 1975.
- Ansay:** Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir? Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999.
- Arkan:** Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999.
- Arpacı:** Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2. bası, İstanbul 2000.
- Ataay:** Şahsın Hukuku, Birinci Ayırım, Giriş – Hakiki Şahıslar, İkinci bası, İstanbul 1969.
- Ayiter:** Şahsiyet Açısından Organ Nakli, AHFD, c. XXV, sayı 1 – 2, 137 vd.
- Ballar:** Türk Dernekler Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1996.
- Ballar:** Yeni Vakıflar Hukuku, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara 2008.
- Bayraktar:** Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, İstanbul 1972.
- Bayraktar:** Organ Nakli, Ceza Hukuku Dergisi, c.1, yıl 1979, 15 vd (Bayraktar, makale olarak kısaltılmıştır).
- Becker:** Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht Band IV, 1. Abteilung, allgemeine Bestimmungen Art. 1 – 183, Bern 1941.
- Bilgin:** Hayat İçin Elzem Organların Naklinde Başlıca Hukuki Problemler ve Çözüm Yolları, İstanbul 1968.

- Binder:** Die Urteilsfähigkeit in psychologischer und juristischer Hinsicht, Zürich 1964.
- Binder:** Die Geisteskrankheit im Recht, Zürich 1962.
- Botschaft:** Über die Änderung des schweizerischen Zivilgesetzbuches (Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Ehegüterrecht und Erbrecht) von 11 Juli 1979.
- Brehm:** Berner Kommentar, Bd. VI/1/3/1, Art. 41-61 OR, 2. Aufl., Bern 1998.
- Brückner:** Das Personenrecht des ZGB, Zürich 2000.
- Bucher:** Die Ausübung der Persönlichkeitsrechte, insbesondere die Persönlichkeitsrechte des Patienten als Schranken der ärztlichen Tätigkeit, Zürich 1956.
- Bucher:** Kommentar zum schweizerischen Privatrecht. I. Band, 1. Teilband, Bern 1972.
- Bucher, E.:** Berner Kommentar, Die natürlichen Personen, 1. Teilband: Art. 11-26 ZGB, 3. Auflage, Bern 1975; 2. Teilband: Art. 27 ZGB, Bern 1993.
- Bucher A.:** Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 3. Auflage, Basel/Genf/München, 1999.
- Çilingiroğlu:** Tıbbi Müdahaleye Rıza, İstanbul 1993.
- Demirsatan:** Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/2 Hükümünün İşlevi, İÜHFM C. LXXV, S. 1, 2017, s.335-358.
- Deutsch:** Tendenzen des modernen Arztrechts, VersR, 82, 305 vd.
- Deutsch:** Theorie der Aufklärungspflicht des Arztes, VersR, 81, 293 vd.
- Di Marzo:** Roma Hukuku, (Çeviren, Ziya Umur), 2. Baskı, İstanbul 1959.
- Doğan:** Vakıflarda Malvarlığı, Ankara 2000.
- Doğanay:** Hükmi Şahıslar, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 1969.
- Dönmezer:** Basın Hukuku, İstanbul 1977.
- Dural:** Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, 4. bası, İstanbul 1995.
- Dural:** Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına İnilmesi, Sermaye Piyasası Kurulu, 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 1998.
- Dural/Öğüz:** Kişiler Hukuku, İstanbul 2001.
- Dural/Öğüz:** Kişiler Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2002.
- Dural/Öğüz/Gümüş:** Türk Özel Hukuku, c. III, Aile Hukuku, İstanbul, 2025.
- Dural:** Landesbericht Türkei, in zivilrechtlicher Regelung zur Absicherung der Patientenautonomie am Ende des Lebens, eine internationale Dokumentation, Heidelberg/New York 2000, 951 vd.
- Dural/Öz:** Türk Özel Hukuku, c. IV, Miras Hukuku, İstanbul 2024.
- Dural/Sarı:** Türk Özel Hukuku, c. I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2024.
- Ege:** Türk Medeni Hukukuna Göre Spor Kulüpleri, Ankara 2021.
- Egger:** Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Einleitung und Personenrecht, Art. 11 – 89, Zürich 1930.

- Egger:** Zürcher Kommentar, Bd. I, Art. 1-89 ZGB, 2. Aufl. Zürich 1930.
- Engin:** Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi, İstanbul 1995.
- Erçman:** Die Menschenrechtskonventionen des Europarats und der Vereinigten Nationen und der Schutz der Privatsphäre, neue Erfahrungen und Vorschläge, Annales de la Faculte de Droit d'Istanbul, tome XI, Nr. 33-35, 41 vd.
- Eren:** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul, 2013.
- Erlüle:** Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, 2. Baskı, Ankara 2015.
- Erman:** Handkommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch, bearbeitet von Arndt, Bartolomeyczik, Battes, Drees, Hauss, Hefermehl, Hense, Küchenhoff, Marquardt, Rohke, Schulze-Wenck, Sirp, Weitnauer, H.P. Westermann, 5. Auflage, Münster 1972.
- Feyzioğlu:** Aile Hukuku, Özakman ve Sarıal tarafından yeniden gözden geçirilip genişletilmiş 3. bası, İstanbul 1986.
- Franko:** Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini, Ankara 1973.
- Gaisbauer:** Gesetzliche Regelung der Organentnahme zum Zweck der Transplantation in Österreich, VersR, 83, 520 vd.
- Genç-Aridemir:** Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat, İstanbul 2008.
- Genç-Aridemir:** Vakfın Amacının Değiştirilmesine İlişkin Hukuki Sorunlar ve Yargıtay'ın Bakışı, 2021.
- Giesker:** Das Recht des Privaten an der eigenen Geheimisphäre, ein Beitreg zur Lehre von den Individualrechten, Zürich 1904.
- Giger:** Massenmedien, Informationsbetrug und Persönlichkeitsschutz als privatrechtliches Problem, ZSR 89/I, 3 vd.
- Gontersweiler/Lüchinger:** Die Wahrung höchstpersönlicher Rechte handlungsunfähiger und beschränkt handlungsunfähiger Personen, Winterthur 1955.
- Gönen:** Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması, İstanbul 2011.
- Grossen:** Schweizerisches Privatrecht, zweiter Band, Einleitung und Personenrecht, Basel und Stuttgart, 1967.
- Grüniger,** Die Unternehmensstiftung in der Schweiz, Basel 1984.
- Gutzwiller Max:** Das Recht Des Verbandpersonen, Grundsatzliches, SPR II, Basel/Stuttgart, 1967.
- Gümüş:** Kişinin Resmi (Görünümü) Üzerindeki Hakkı. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 1, 1997, 363 vd.
- Güneri:** Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976.
- Gürsoy:** Manevi Zarar ve Tazmini, AHFD, c. 30, sayı 1-4, 7 vd.
- Hatemi:** Kişiler Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 2001.
- Hatemi:** Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I, İstanbul 1979.
- Hatemi:** Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969.
- Hatemi:** Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1998.

Hausheer/Aegli-Müller: Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Bern 1999.

Hausmaninger Herbert/Selb Walter: Römisches Privatrecht, 8. Aufl. Wien 1997.

Helle: Der Schutz der Persönlichkeit, der Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht, 2. erweiterte Auflage, Tübingen 1969.

Helvacı: Türk, İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyan Davalar, İstanbul 2001.

Helvacı: Gerçek Kişiler, İstanbul 2006.

Hinderling: Organ Aktarmasının Ortaya Çıkardığı Hukuki Sorunlar (çev. Yurtcan) MHAD, yeni seri, yıl 3. Nr.5, 419 vd.

Hirsch: Anayasanın Özel Hukuk Kurallarına Etkileri, Türkiye Barolar Birliği Birinci Hukuk Kongresine sunulan Tebliğ, Ankara 1971.

Honsell: Römisches Recht, 4. Aufl, Berlin 1994.

Honsell/Mayer-Maly/Selb: Römisches Recht, 4. Aufl, Berlin 1987.

Hubmann: Das Persönlichkeitsrecht, zweite veränderte und erweiterte Auflage, Köln/Graz 1967.

İçel: Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1985.

İmre: Gayrimüeyyizlerin Hakları Kullanma Ehliyetsizliği ve Bunun İstisnalarına İlişkin Meseleler, Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'ya Armağan, Ankara 1974, 335 vd. (Balta'ya Armağan olarak kısaltılmıştır).

İmre: Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler, İHFD, c. 29, sayı 1-4, 145 vd. (İmre, İHFD, 29, sayı 1-4 olarak kısaltılmıştır).

İmre: İkametgâh Kavramı ve Buna İlişkin Meseleler, İstanbul Üniversitesi 50. Yıl Armağanı, Cumhuriyet Döneminde Hukuk, İstanbul 1973, 205 vd. (İmre, 50. Yıl olarak kısaltılmıştır).

İmre: Şahsiyetin Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle İsim Hakkı ve İsmi Korunması, Dr. R. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara 1973, 797 (İmre, Seçkin'e Armağan olarak kısaltılmıştır).

İmre: Medeni Hukuka Giriş, Temel Kavramlar, Medeni Hukukun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku, yenilenmiş ve genişletilmiş baskı, İstanbul 1980.

İşeri: Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf, Ankara 1968.

Jäger: Der Vertrauensschutz im Verkehr mit handlungsunfähigen Personen, Zürich 1946.

Jäggi: Fragen des privatrechtlichen Schutzes der Persönlichkeit, ZSR 79/II,133a.

Karabağ Bulut: Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi, İstanbul, 2014.

Karahasan: Tazminat Davaları, yenilenmiş ve genişletilmiş baskı, İstanbul 1976.

Karayalçın: Ticaret Hukuku, II, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Ankara 1973.

Karayalçın: Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması, AHFD, c.XIX, sayı 1-4, 251 vd.

Keskin: Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016

Kılıçoğlu: Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1982.

Kılıçoğlu: Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1982.

Kılıçoğlu: Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir mi? DHFD, Sayı 1, 292 vd.

Kocayusufpaşaoğlu: Miras Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1978.

Kocayusufpaşaoğlu: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1985.

Kocayusufpaşaoğlu: Kişilik Hakkını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, I. Sempozyum, 141 vd.

Kocayusufpaşaoğlu: Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, I. Sempozyum, İstanbul 1980'den ayrı bası.

Kocayusufpaşaoğlu: Türk Hukukunda Transseksüeller Nüfus Kütüğündeki Cinsiyet Kaydının Düzeltilmesi Davası Açabilir mi? İstanbul 1986 (Cinsiyet değişikliği olarak kısaltılmıştır).

Koziol/Welser: Grundriss des bürgerlichen Rechts, I, Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht, 12. Auflage, Wien 2002.

Kömürcüoğlu/Ergüney: Şahıs, Aile ve Miras Hukuku, Ankara 1951.

Köprülü: Medeni Hukuk, Genel Prensipler, Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), 2. Bası, İstanbul 1984.

Kötz: Deliktsrecht, Frankfurt a.M. 1976.

Kuru: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 1975.

Larenz: Allgemeiner Teil des deutschen Bürgerlichen Rechts, ein Lehrbuch, 4. völlig neubearbeitete Auflage, München 1977.

von Meiss: Die persönliche Geheimsphäre und deren Schutz im prozessualen Verfahren, Diessenhoffen 1975.

Meier-Hayoz/Forstmoser, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 8. Aufl., Bern 1998.

Merz: Anfang und Ende der Persönlichkeit ZSR 76, 321 vd.

Merz: Der zivilrechtliche Schutz der Persönlichkeit gegen Ehrenverletzungen und verwandte Beeinträchtigungen durch die Presse, SJZ 67,65.

Müller: Die Grundrechte der Verfassung und der Persönlichkeitsschutz des Privatrechts, Bern 1964.

Nägeli: Bevormundung und beschränkte Handlungsfähigkeit im schweizerischen Recht, Bern 1905.

Nart: Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kimselerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2014.

Nomer: Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar, İstanbul 2008.

- Oğuzman:** Medeni Hukuk Dersleri, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, gözden geçirilmiş 7. bası, İstanbul 1994.
- Oğuzman/Barlas:** Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 16. Bası, İstanbul 2010.
- Oğuzman:** İsviçre ve Türkiye’de Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecavüze Karşı Karunması, Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler, Tandoğan’a Armağandan ayrı bası, Ankara 1990.
- Oğuzman/Dural:** Aile Hukuku, 2.bası İstanbul 2001.
- Oğuzman/Öz:** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, c. 1, 2024; c. 2, İstanbul 2024.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir:** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 23. Baskı, İstanbul 2024.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir:** Eşya Hukuku, 26. Baskı, İstanbul 2024.
- Oğuzman,** Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul 1995.
- Okur/Bayraktar:** Doğum Kontrolünün Ortaya Koyduğu Hukukî Problemler ve Çözüm Yolları, İstanbul 1969.
- Olgaç:** İlmi ve Kazai İçtihatlarla Türk Kanunu Medenisi, İstanbul 1976.
- Oser/Schönenberger:** Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, V.Band Das Obligationenrecht, Zürich 1929.
- Öğüz,** Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları, İstanbul 2007.
- Öğüz:** Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Kanuni Düzenlenmesinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Serap Helvacı’nın Anısına Armağan, 2024.
- Öz:** Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, 753 vd.
- Öz:** Vakfın Amacına İlişkin Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, 2021.
- Özek:** Basın Hukuku, İstanbul 1978.
- Özsunay:** Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 4. bası, İstanbul 1979.
- Özsunay:** Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul 1982.
- Öztan:** Aile Hukuku, Ankara 1983.
- Öztan:** Tüzel Kişiler, Ankara 1993.
- Öztan:** Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 1970.
- Özten:** Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, genişletilmiş 6.bası, Ankara 1994.
- Palandt:** Bürgerliches Gesetzbuch, bearbeitet von Danckelmann, Degenhart, Dietrichsen, Heinrichs, Heldrich, Keidel, Putzo, Thomas, 34. neubearbeitete Auflage, München 1975.
- Pedrazzini/Oberholzer:** Grundriss des Personenrechts, vierte überarbeitete und ergänzte Auflage, Bern 1993.

- Pedrazzini/Oberholzer:** Grundriss des Personenrechts, 4. Aufl., Bern 1993.
- Poroy/Tekinalp/Çamoğlu:** Ortaklıklar Ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010.
- Postacıoğlu:** Medeni Usul Hukuku Dersleri, altıncı bası, İstanbul 1975.
- Ramm:** Einführung in das Privatrecht, Allgemeiner Teil des BGB, München 1969.
- Rehbinder:** Cevap Hakkına İlişkin İsviçre'deki Yeni Düzenlemeler (çev. Centel) İHFM c.LI, sayı 1-4, 529 vd.
- RGRK:** Kommentar, herausgegeben von Reichsgerichtsräten und Bundesrichtern, I. Band, 1. Allgemeiner Teil §§ 1-240, bearbeitet von Denecke, Kregel, Johannsen, Krüger- Neiland, Kuhn, 11. Auflage, Berlin 1959.
- Riemer:** Personenrecht des ZGB, Bern 1995.
- Riemer:** Berner Kommentar, Bd. I/3/1, Art. 52-59 ZGB, Bern 1993.
- Riemer:** Berner Kommentar, Bd. I/3/2, Art. 60/79 ZGB, 3. Aufl., Bern 1990.
- Riemer:** Berner Kommentar, I/3/3, Art. 80-89bis, ZGB, 3. Aufl., Bern 1975, 1981.
- Sarıkaya:** Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi, 2021.
- Saymen:** Türk Medeni Hukuku, cilt II, Şahsın Hukuku, İstanbul 1948.
- Särbeck:** Beginn und Ende des Lebens als Rechtsbegriffe, Berlin- New York, 1974.
- Schuhmacher:** Die Presseäußerung als Verletzung der persönlichen Verhältnisse, Freiburg 1960.
- Schwarz:** Borçlar Hukuku Dersleri I. cilt (çev. Davran), İstanbul, 1948.
- Serdar:** Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999.
- Serozan:** Tüzel Kişiler, Özellikle Dernekler ve Vakıflar, İstanbul 1994.
- Serozan:** Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler, MHAD, 1977, Sayı 14, s. 93 vd.
- Serozan:** Tazminat Hukukunda Yeni Eğilimler MHE, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III, İstanbul 1980.
- Serozan:** Manevi Tazminat İstemine Değişik bir Yaklaşım, Tandoğan'a Armağan, Ankara 1990 (değişik yaklaşım olarak kısaltılmıştır).
- Serozan:** Manevi Tazminat İsteminin Mirasçılara İntikali, Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul 1990 (İntikal olarak kısaltılmıştır).
- Siebert:** Şahsiyet Hakları ile İlgili Meseleler (çev. Öztan) AHFD, c. XXVI, sayı 1-2.
- Soergel/Siebert:** Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, 9. Auflage, Stuttgart, 1959-1961.
- Specker:** Die Persönlichkeitsrechte mit besonderer Berücksichtigung des Rechts auf Ehre im schweizerischen Privatrecht, Aarau 1910.

Staudinger: Staudinger's Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch und dem Einführungsgesetz, Allgemeiner Teil, 11. Auflage, bearbeitet von Brändl und Coing, Berlin 1957.

Sungurbey: Derneklerde Demokratik Düzen, Medeni Hukuk Eleştirileri, Cilt II, İstanbul 1970, s. 44 vd.

Süss: Geheimsphäre und moderne Technik, Festschrift für Heinrich Lehmann I, 1956.

Şahlanan: Sendikalar Hukuku, İstanbul 1995.

Tandoğan: Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması, AHFD, c. XX, sayı 1 – 4, 1 vd.

Tandoğan: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981.

Taşkın: Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması, AHFD. 1991/1992, C. 42, Sayı 1-4, s. 201 vd.

Tekinalp/Tekinalp: Perdeyi Kaldırma Teorisi, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul 1995, s. 387 vd.

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop: Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul 1993.

Tekinay: Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, gözden geçirilmiş ilaveli 6. bası, İstanbul 1992.

Tekinay: Aile Hukuku, 7. bası, İstanbul 1990 (Tekinay, Aile olarak kısaltılmıştır).

Teziç: Anayasa Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1991.

Toroslu: Organ Aktarması ve Cezai Sorumluluk, AHFD, c. XXXV, sayı 1-4, 91 vd.

Trachsler: Rechtliche Fragen bei der fotografischen Aufnahme, Zürich 1975.

von Tuhr: Der allgemeine Teil des Bürgerlichen Rechts, unveränderter Nachdruck der 1910 erschienenen Auflage, Berlin 1957.

von Tuhr/Peter: Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts, Band 1, Zürich 1974.

Tuncay: İşçi Sendikası Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi, İstanbul 1975.

Tunçomağ: İkametgâh, İHFM, c. XXVI, sayı 1 – 4, 153 vd.

Tuor/Schnyder: Das schweizerische Zivilgesetzbuch, 9. Auflage, Zürich 1975.

Tuor/Schnyder/Schmid: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 11. Aufl., Zürich 1995.

Umur: Roma Hukuku, İstanbul 1979.

Ulusan: Bir Derneğin Kişilik Haklarının Zedelenmesi İle İlgili 3 Haziran 1971 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1973, Sayı 10, s. 209 vd.

Ülgen, Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1283.

Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçesi, Ankara 2002 (Gerekçe olarak kısaltılmıştır).

- Vardar Hamamcioğlu:** Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, 2014.
- Velidedeoğlu:** Türk Medeni Hukuku, cilt I, cüz 2, Şahsın Hukuku, değiştirilmemiş 6. bası, İstanbul 1963.
- Vural:** Noterlikte Organ Nakli Konusunda Muvafakatname Tanzim Edilebilir mi? Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 1977, sayı 12.
- Weber, Rolf H.:** Spr II/4, Juristische Personen, Basel 1998.
- Wespi:** Die Drittwirkung Freiheitsrechte, Zürich 1968.
- Wolf/Naujoks:** Anfang und Ende der Persönlichkeit des Menschen, Frankfurt a.M. 1955.
- Yazicioğlu/Atasoy:** Şahıs, Aile ve Miras Hukukuyla ilgili Yargıtay Tatbikatı, 1952 – 1970, Ankara 1970.
- Zevkliler:** Medeni Hukuku, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, 3. bası, Ankara 1992.
- Zevkliler:** Tedavi Amaçlı Müdahaleler ile Kişilik Hakkına Saldırının Sınırları, DÜHFD, 1983, c.I, 35 vd. (Tedavi olarak kısaltılmıştır).
- Zevkliler:** Medeni Kanunu ve Cinsiyet Kargaşası, TBBD, sayı 1 –2, 258 vd. Cinsiyet Kargaşası olarak kısaltılmıştır).
- Zevkliler/Acabey/Gökyayla:** Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 1999.